

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ
INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/129/129/98

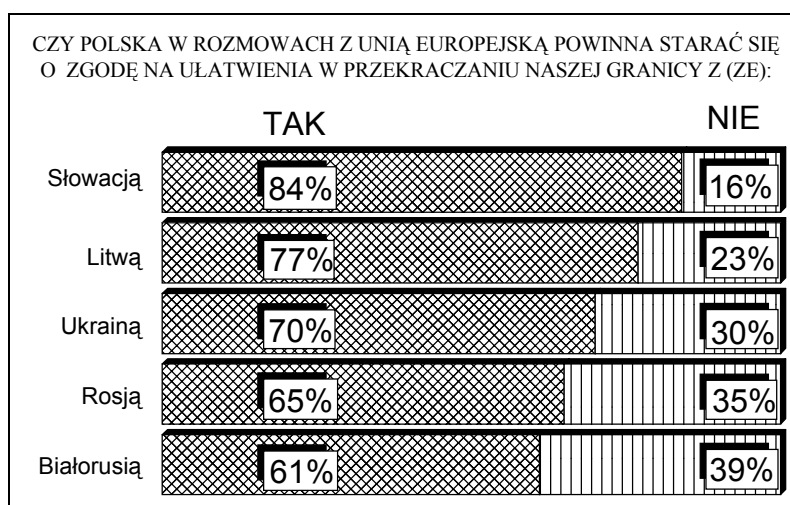
WSCHODNIA GRANICA POLSKI GRANICĄ UNII EUROPEJSKIEJ - PRZEWIDYWANE SKUTKI ZMIAN

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Wśród Polaków dominują krytyczne opinie dotyczące otwarcia granic i swobodnego ruchu przez naszą granicę wschodnią - ponad dwie piąte badanych (44%) uważa, że przyniosło to więcej złego niż dobrego. Jednak w porównaniu z wynikami sprzed czterech lat obserwujemy spadek (o 12 punktów) odsetka ocen negatywnych.
- Uszczelnienie naszej granicy wschodniej będzie korzystne - zdaniem respondentów - dla obywateli krajów należących do UE (48%), a także dla Polaków (44%). Natomiast tracą na tym, według większości badanych (65%), mieszkańcy krajów położonych za naszą wschodnią granicą.
- Mimo ogólnie negatywnych opinii o wolnym ruchu przez wschodnią granicę, zdecydowana większość ankietowanych sądzi, iż strona polska powinna zabiegać o możliwość wprowadzenia specjalnych, ułatwionych zasad przekraczania granicy dla naszych sąsiadów pozostających poza Unią Europejską.

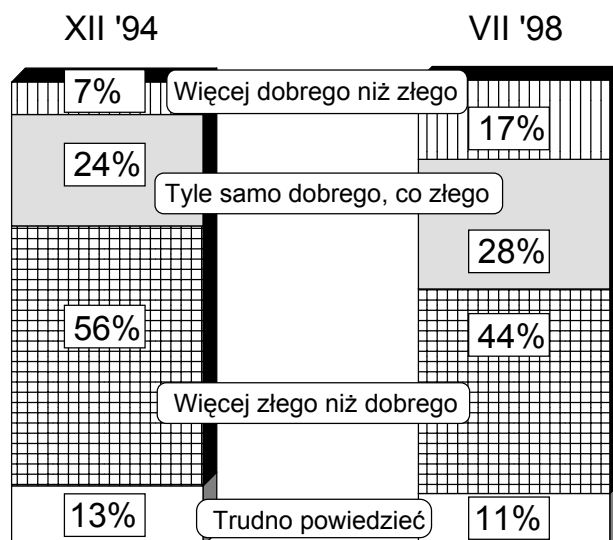
Kryzys w Rosji sprawił, że sytuacja za wschodnią granicą Polski coraz bardziej się komplikuje. Destabilizacja rubla i - co za tym idzie - walut innych krajów WNP w sposób zasadniczy wpłynęła także na poziom ruchu granicznego oraz sytuację na bazarach i targowiskach nastawionych na handel ze wschodem. Jednakże i wcześniej sytuacja ta nie była całkowicie stabilna, a ruch graniczny zmniejszał się lub nasilał w zależności od administracyjnych decyzji poszczególnych rządów. W sondażu CBOS¹ przeprowadzonym jeszcze przed kulminacją kryzysu w Rosji ankietowani dokonywali oceny bilansu otwarcia polskich granic dla przybyszów ze wschodu. Wypowiadali się także na temat przewidywanych skutków wprowadzenia na naszej wschodniej granicy przepisów zgodnych z wymaganiami Unii Europejskiej.

PRÓBA BILANSU

Większość Polaków nie jest przekonana co do pozytywnych skutków otwarcia naszych granic dla przybyszów ze wschodu. Ponad dwie piąte respondentów sądzi wręcz, że możliwość swobodnego podróżowania przyniosła w ogólnym bilansie więcej złego niż dobrego. Ponad jedna czwarta ankietowanych uznaje, że pozytywne i negatywne skutki tych zmian się równoważą. Tylko co szósty badany jest zdania, że otwarcie naszej wschodniej granicy miało w sumie pozytywne konsekwencje.

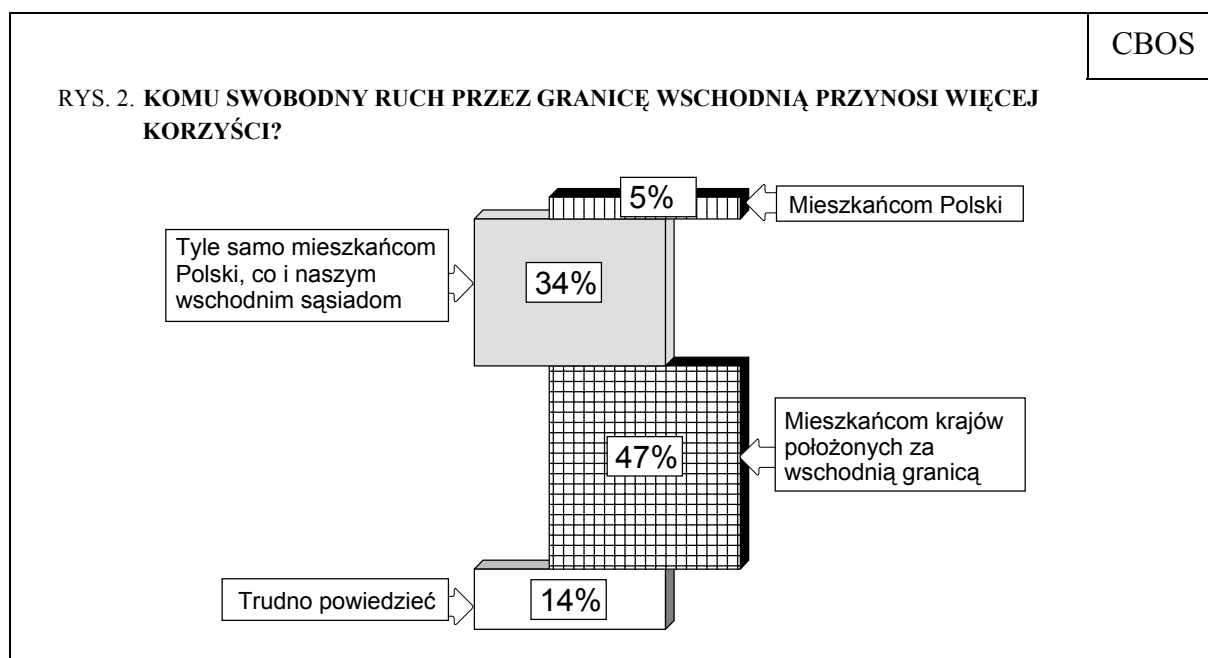
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (98), 16-21 lipca '98, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców kraju (N=1058).

RYS. 1. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY SWOBODNY RUCH PRZEZ GRANICĘ WSCHODNIĄ DO POLSKI DLA OBYWATELI PAŃSTW BYŁEGO ZSRR I DLA POLAKÓW PRZY WYJAZDACH DO TYCH KRAJÓW PRZYNIÓSŁ WIĘCEJ DOBREGO CZY ZŁEGO?

Porównanie obecnych odpowiedzi z ocenami ankietowanych sprzed czterech lat pozwala stwierdzić, że pewne ucywilizowanie ruchu granicznego w tym okresie pozytywnie wpłynęło na opinie Polaków. W roku '94 większość ankietowanych negatywnie oceniała skutki naszego otwarcia na wschód. Obecnie odsetek głosów krytycznych zmalał (o 12 punktów), wzrosła natomiast (o 10 punktów) liczba ocen pozytywnych.

Blisko połowa ankietowanych uznaje, że korzyści z ułatwienia swobodnego przepływu ludzi przez naszą wschodnią granicę są dość jednostronne. W ich ocenie - mieszkańcy krajów położonych za naszą wschodnią granicę więcej skorzystali na tym niż Polacy. Tylko co trzeci respondent jest przekonany o zbliżonym bilansie tych kontaktów dla obu stron, natomiast zaledwie co dwudziesty dostrzega, że beneficjentem wizyt turystów i handlarzy ze wschodu jest strona polska.

SKUTKI OBOSTRZEŃ ZWIĄZANYCH Z WSTĄPIENIEM DO UNII EUROPEJSKIEJ

Zbliżający się termin przystąpienia Polski do UE sprawia, że w krajach znajdujących się za naszą wschodnią granicą coraz częściej pojawiają się obawy związane z perspektywą przyjęcia przez Polskę zasad ruchu granicznego obowiązujących w państwach Unii. Ostatnio ustosunkowując się do głosów niepokoju ze strony ukraińskiej minister spraw zagranicznych Bronisław Geremek oświadczył, że dla mieszkańców Ukrainy Polska utrzyma ułatwienia w ruchu granicznym tak długo jak będzie to możliwe.

O tym, że obawy naszych wschodnich sąsiadów nie są bezzasadne, przekonana jest także większość ankietowanych. Dwie trzecie z nich uważa, że na uszczelnieniu naszej granicy wschodniej stracą przede wszystkim przybysze ze wschodu. Natomiast niemal połowa badanych uważa, iż będzie to korzystne dla mieszkańców krajów należących do UE, a nieco mniej osób - że dla mieszkańców Polski.

Tabela 1

w procentach

Czy „uszczelnienie” naszej wschodniej granicy będzie korzystne, czy też niekorzystne dla:	Korzystne	Bez znaczenia	Niekorzystne	Trudno powiedzieć
- Polski	44	10	29	18
- krajów Europy Zachodniej obecnie należących do UE	48	14	15	23
- krajów leżących za naszą wschodnią granicą	11	6	65	18

Najwięcej osób wyraża przekonanie o negatywnych konsekwencjach wprowadzenia wiz dla mieszkańców rejonów przygranicznych zarówno po jednej, jak i po drugiej stronie granicy, a także dla osób handlujących na bazarach (po 65%). Ponad połowa ankietowanych ocenia, że będzie to również niekorzystne dla przedsiębiorców i biznesmenów z krajów byłego ZSRR oraz dla Polaków mieszkających w tych krajach. Jednocześnie większość badanych sądzi, że zaostrzenie przepisów i ściślejsza kontrola graniczna wpłynie na zmniejszenie się wpływów mafii i rozmaitych grup przestępczych.

W mniejszym stopniu wprowadzenie wiz dotknie - zdaniem ankietowanych - polskich przedsiębiorców, a najmniej odczują to przeciętni mieszkańcy Polski, choć i dla nich - w ocenie respondentów - zyski z wprowadzenia wiz nie będą większe od strat z tego powodu.

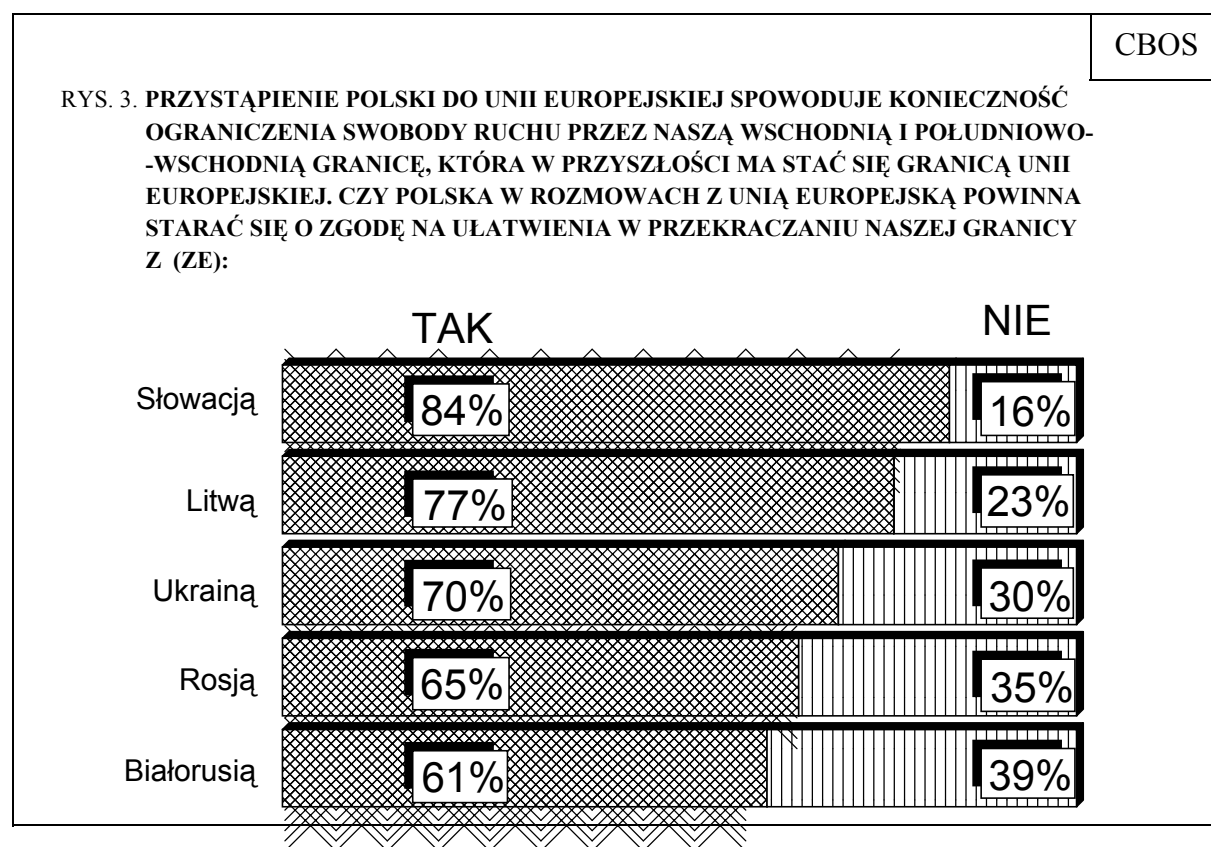
Tabela 2

w procentach

Gdyby doszło do wprowadzenia wiz dla obywateli wszystkich państw leżących za naszą wschodnią granicą, to kto na tym zyska, a kto straci?	Więcej zyskają, niż stracą	Ani nie stracą, ani nie zyskają	Więcej stracą, niż zyskają	Trudno powiedzieć
Mieszkańcy terenów położonych w pobliżu wschodniej granicy po drugiej stronie	11	7	65	17
Polacy handlujący na bazarach	14	7	65	14
Mieszkańcy terenów położonych w pobliżu wschodniej granicy po polskiej stronie	12	11	60	17
Polacy zamieszkali w krajach byłego ZSRR	8	15	56	21
Przedsiębiorcy, biznesmeni z krajów byłego ZSRR	10	14	55	21
Mafia, przestępcy	10	13	52	24
Polscy przedsiębiorcy, biznesmeni	14	21	44	21
Zwykli mieszkańcy Polski	12	45	22	22

Można więc przypuszczać, że ogólnie negatywne oceny swobodnego ruchu przez wschodnią granicę i poparcie dla jej uszczelnienia mają charakter spontanicznych reakcji emocjonalnych. Zmiana kontekstu - postawienie pytania o konkretne zyski i straty dla polskiego biznesu (dużego i małego), mieszkańców terenów przygranicznych, a także Polaków ogółem wywołuje bowiem raczej negatywne niż pozytywne oceny ograniczeń w postaci wprowadzenia wiz.

Negatywny w sumie bilans skutków wprowadzenia wiz wpływa zapewne także na to, że - zdaniem zdecydowanej większości ankietowanych - strona polska powinna zabiegać o umożliwienie wprowadzenia specjalnych, ułatwionych zasad przekraczania granicy dla wszystkich naszych sąsiadów pozostających poza Unią Europejską. Dotyczy to szczególnie obywateli Słowacji, Litwy i Ukrainy. Nieco mniej osób, ale ciągle zdecydowana większość uznaje konieczność zapewnienia możliwości w miarę swobodnego podróżowania także mieszkańcom Rosji i Białorusi.

Powyższe oceny, choć niewątpliwie są w pewnym stopniu odbiciem sympatii, jaką Polacy obdarzają poszczególne nacje, nie są jej prostym odzwierciedleniem. W zasadzie tylko miejsca Słowacji oraz Litwy pokrywają się z ich miejscami na liście sympatii Polaków² (Słowaków darzy sympatią 33% ankietowanych, niechętnych jest im 27%; Litwinów lubi 29%, a niechęć do nich deklaruje 36%). Opinie o pozostałych krajach nie mają już tak prostych odniesień do struktury sympatii i antypatii. Ukraina wyprzedza zarówno Rosję, jak i Białoruś pod względem wskazań na potrzebę ułatwień w przekraczaniu granicy, mimo że Ukraińcy z racji zaszłości historycznych ciągle należą do narodów obdarzanych najmniejszą sympatią Polaków (11% deklaracji sympatii, 64% niechęci), mniejszą niż mieszkańcy Białorusi i Rosji (Białorusini: 16% sympatii, 50% niechęci; Rosjanie: 16% sympatii, 57% niechęci). Polacy chcą utrzymania dobrych stosunków z Ukrainą, w tym także ułatwień dotyczących ruchu osobowego, o czym prawdopodobnie decyduje czynnik ekonomiczny. Można zatem sądzić - że zdaniem Polaków - mimo bolesnych doświadczeń historycznych ciążących na indywidualnych sympatiach, dobre stosunki z Ukrainą powinny należeć do naszych celów strategicznych. Można też przypuszczać, że negatywne oceny dotychczasowych ułatwień w przekraczaniu polskiej granicy przez wschodnich sąsiadów mają przede wszystkim charakter reakcji emocjonalnych, związanych z raczej negatywnym stereotypem „turysty” ze wschodu. Ukonkretniony bilans zysków i strat dokonywany zarówno w wymiarze ekonomicznym, jak i w kontekście stosunków międzynarodowych świadczy bowiem o czymś przeciwnym - o postrzeganiu pozytywnych skutków ożywienia ruchu granicznego i wymiany z państwami zza naszej wschodniej granicy.

Opracował
Krzysztof PANKOWSKI

² W przygotowaniu komunikat CBOS o stosunku Polaków do innych narodowości.

Tabela 1. Jak Pan(i) sądzi, czy swobodny ruch przez granicę wschodnią do Polski dla obywateli państw b. ZSRR i dla Polaków przy wyjazdach do tych krajów przyniósł więcej dobrego czy złego? 1 - Więcej dobrego niż złego; 2 - Tyle samo dobrego, co złego; 3 - Więcej złego niż dobrego

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	28	44	12	1058
Płeć					
Mężczyźni	22	26	44	8	501
Kobiety	12	29	44	15	557
Wiek					
18-24 lat	15	30	45	10	147
25-34	19	30	45	6	188
35-44	16	31	43	10	212
45-54	20	26	45	9	209
55-64	16	22	44	18	133
65 lat i więcej	14	26	41	20	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	16	26	41	17	395
Miasto do 20 tys.	15	32	42	11	125
od 21 do 100 tys.	20	28	45	7	204
101-500 tys.	15	30	45	10	142
501 tys. i więcej mieszk.	18	24	52	7	140
Region					
Północny	12	25	47	16	112
Zachodni	14	32	50	4	121
Środkowo-zachodni	16	22	46	16	165
Środkowy	22	24	41	14	168
Wschodni	24	27	39	10	118
Południowo-wschodni	11	31	43	15	172
Południowo-zachodni	18	32	43	8	202
Wykształcenie					
Podstawowe	15	25	41	19	324
Zasadnicze zawodowe	19	25	46	11	303
Średnie	17	31	44	8	334
Wyższe	16	35	43	6	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	17	36	42	6	89
Prac. umysł. niż. szczebla	24	24	46	6	107
Pracownicy fiz. - umysł.	16	25	51	8	172
Robotnicy wykwalifikowani	24	18	47	10	115
Robotnicy niewykwalifik.	23	27	34	16	67
Rolnicy	16	31	41	13	50
Pracujący na własny rach.	17	30	47	6	47
Bierni zawodowo					
Renciści	16	23	42	18	136
Emeryci	13	26	44	17	184
Uczniowie i studenci	12	31	50	7	55
Bezrobotni	15	27	47	10	79
Gospodynie domowe i inni	5	53	30	12	55
Pracuje w:					
sferze budżetowej	13	36	44	7	123
sekt. państw., publicznym	19	20	54	7	111
sp. właśc. pryw. i państwa	29	23	42	6	91
sekt. pryw. poza rolnict.	21	24	45	11	199
prywatnym gosp. rolnym	17	30	35	17	62
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	9	34	38	19	174
276 - 399	20	27	45	8	178
400 - 549	19	23	48	11	257
550 - 799	18	28	44	10	135
Powyżej 799 zł	20	31	40	8	138
Ocena własnych war. mater.					
Złe	12	26	50	12	276
Średnie	16	28	43	13	495
Dobre	22	30	39	9	287
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	24	23	35	19	61
Raz w tygodniu	17	25	45	14	535
Kilka razy w miesiącu	17	32	41	10	159
Kilka razy w roku	16	32	45	7	199
W ogóle nie uczestniczy	14	30	47	9	103
Poglądy polityczne					
Lewica	22	25	47	7	265
Centrum	16	30	44	9	292
Prawica	14	28	51	7	282
Trudno powiedzieć	14	28	31	27	218

Tabela 2. Komu swobodny ruch przez granicę wschodnią przynosi więcej korzyści?
 1 - Mieszkańcom Polski; 2 - Tyle samo mieszkańcom Polski, co i naszym
 wschodnim sąsiadom; 3 - Mieszkańcom krajów położonych za wschodnią granicą

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	5	34	47	13	1058
Płeć					
Mężczyźni	6	35	49	10	501
Kobiety	4	34	45	17	557
Wiek					
18-24 lat	3	28	57	12	147
25-34	7	41	49	4	188
35-44	6	38	46	11	212
45-54	6	28	55	11	209
55-64	2	39	39	20	133
65 lat i więcej	6	31	35	28	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	5	32	42	21	395
Miasto do 20 tys.	5	30	53	12	125
od 21 do 100 tys.	3	40	51	6	204
101-500 tys.	6	29	51	14	192
501 tys. i więcej mieszk.	8	43	46	4	140
Region					
Północny	4	33	46	17	112
Zachodni	8	33	55	5	121
Środkowo-zachodni	1	34	50	15	165
Środkowy	6	43	40	11	168
Wschodni	8	35	35	22	118
Południowo-wschodni	2	31	51	16	172
Południowo-zachodni	7	30	51	11	202
Wykształcenie					
Podstawowe	6	32	36	26	324
Zasadnicze zawodowe	6	34	50	10	303
Średnie	4	34	54	8	334
Wyższe	3	42	51	3	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	3	48	47	3	89
Prac. umysł. niż. szczebla	3	36	52	8	107
Pracownicy fiz. - umysł.	3	34	50	7	72
Robotnicy wykwalifikowani	7	26	59	8	115
Robotnicy niewykwalifik.	8	44	30	18	67
Rolnicy	7	35	40	18	50
Pracujący na własny rach.	7	27	59	6	47
Bierni zawodowo					
Renciści	4	30	40	26	136
Emeryci	5	33	40	22	184
Uczniowie i studenci	5	30	60	5	55
Bezrobotni	1	34	53	12	79
Gospodynie domowe i inni	5	38	47	11	55
Pracuje w:					
sferze budżetowej	2	41	47	9	123
sekt. państw., publicznym	7	36	50	7	111
sp. właśc. pryw. i państwa	5	33	56	6	91
sekt. pryw. poza rolnict.	7	31	52	10	199
prywatnym gosp. rolnym	6	40	34	20	62
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	4	33	45	18	174
276 - 399	6	30	52	12	178
400 - 549	6	36	44	14	257
550 - 799	5	37	52	6	135
Powyżej 799 zł	5	41	50	4	138
Ocena własnych war. mater.					
Złe	7	29	48	16	276
Średnie	4	37	44	15	495
Dobre	6	34	51	9	287
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	8	38	36	18	61
Raz w tygodniu	5	33	45	17	535
Kilka razy w miesiącu	5	37	48	9	159
Kilka razy w roku	3	36	55	7	199
W ogóle nie uczestniczy	7	33	51	9	103
Poglądy polityczne					
Lewica	7	40	46	7	265
Centrum	2	38	49	11	292
Prawica	8	28	57	8	282
Trudno powiedzieć	4	31	33	32	218

Tabela 3. Czy "uszczelnienie" naszej wschodniej granicy będzie korzystne czy też niekorzystne dla Polski?

(%)

	Korzystne	Bez znaczenia	Nieko- rzystne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	44	10	29	18	1058
Płeć					
Mężczyźni	46	10	31	13	501
Kobiety	42	10	27	22	557
Wiek					
18-24 lat	49	13	20	18	147
25-34	42	10	33	16	188
35-44	45	14	29	12	212
45-54	51	11	29	10	209
55-64	39	4	34	23	133
65 lat i więcej	34	6	26	33	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	45	8	28	19	395
Miasto do 20 tys.	50	10	24	16	125
od 21 do 100 tys.	40	9	33	17	204
101-500 tys.	39	12	32	17	192
501 tys. i więcej mieszk.	45	12	23	20	140
Region					
Północny	47	12	21	20	112
Zachodni	50	14	31	6	121
Środkowozachodni	40	10	33	18	165
Środkowy	37	8	30	25	168
Wschodni	32	10	34	24	118
Południowo-wschodni	47	7	26	20	172
Południowo-zachodni	50	10	27	13	202
Wykształcenie					
Podstawowe	42	5	26	27	324
Zasadnicze zawodowe	45	12	28	15	303
Średnie	46	12	30	13	334
Wyższe	39	12	36	13	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	33	17	32	18	89
Prac. umysł. niż. szczebla	50	17	28	5	107
Pracownicy fiz.- umysł.	53	10	28	9	72
Robotnicy wykwalifikowani	47	9	30	14	115
Robotnicy niewykwalifik.	49	8	24	19	67
Rolnicy	40	6	32	22	50
Pracujący na własny rach.	35	17	33	14	47
Bierni zawodowo					
Renciści	43	5	28	24	136
Emeryci	35	5	31	29	184
Uczniowie i studenci	46	12	16	26	55
Bezrobotni	52	8	33	8	79
Gospodynie domowe i inni	44	14	24	18	55
Pracuje w:					
sferze budżetowej	50	15	26	9	123
sekt. państw., publicznym	38	14	33	15	111
sp. właśc. prywat. i państwa	47	17	24	12	91
sekt. prywat. poza rolnictw.	46	9	31	14	199
prywatnym gosp. rolnym	39	6	34	20	62
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	41	10	32	17	174
276 - 399	46	7	30	18	178
400 - 549	46	8	27	19	257
550 - 799	49	12	28	11	135
Powyżej 799 zł	37	17	31	15	138
Ocena własnych war. mater.					
Złe	49	9	26	15	276
Średnie	41	7	29	22	495
Dobre	42	14	30	14	287
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	30	6	38	26	61
Raz w tygodniu	44	9	27	20	535
Kilka razy w miesiącu	45	6	38	12	159
Kilka razy w roku	47	14	25	13	199
W ogóle nie uczestniczy	42	13	26	19	103
Poglądy polityczne					
Lewica	43	10	36	11	265
Centrum	45	11	30	14	292
Prawica	52	9	25	16	282
Trudno powiedzieć	32	9	25	34	218